

biblioteka
Eliksir duševne sreće

Ovo je rasprava sa svima onima koji odlučno i nepokolebljivo streme da upoznaju sebe kako bi spoznali Boga i u čijem srcu je živa slika traganja i čežnje za sjedinjenjem sa Bogom; a ne sa onima koji nemaju ni cilj ni svrhu.

Ko samog sebe poznaje...

Ibn 'Arabi

Ibn 'Arabi

Ko samog sebe poznaje...

Ko samog sebe poznaje...

Ibn 'Arabi

Sufi majstor Abu Bakr Muhamad al-Andalusi Ibn 'Arabi (1165 – 1240.) poznat je i kao Magister Magnus ili al-Šajh al-Akbar, odnosno Najveći učitelj.

Bio je teozof i gnostik koji je, sa jedne strane, izvršio ogroman uticaj na razvoj sufizma, dok je, sa druge, za ortodoksne vernike predstavljao oličenje jeretika.

Napisao je gotovo nesaglediv broj dela – sačuvano je oko 150 spisa, a smatra se da je to samo polovina – i celokupni opus je toliko obiman, sveobuhvatan i dubok da su ga sufiji smatrali proizvodom svesti koja je dosegla najviši mogući stepen razvoja. Najpoznatija široj publici su:

”al-Futuh al-Makkyya” – ”Mekanska otkrovenja” i ”Fusus al-Hikam” –

”Dragulji (pečati) božanske mudrosti”.

”Ko samog sebe poznaje...” je klasično delo islamske gnoze - sufizma, i u njemu Ibn 'Arabi objašnjava suštinu jedinstva Tvorca i stvorenog. Knjiga je ezoterično tumačenje čuvene izreke stare koliko i čovek: ”Ko samog sebe poznaje, poznaje i svog Gospoda”.

Naslov originala na nemačkom:
Wer sich selbst kennt...,
Muhyddin Ibn 'Arabi,
odlomak iz dela *Risale-t-ul-vudjudiyyah*
(*Rasprava o postojanju*)

Copyright za Srbiju i Crnu Goru:
Zlatni zmaj, Beograd

Priprema za štampu korica:
Damir Matić

Prelom i priprema za štampu:
Zlatni zmaj

Korektura i lektura:
Maja Adžić

Zahvaljujemo se na pomoći oko
transkripcije imena i pojmova
orijentalisti Aleksandru Dragoviću

Štampa:
Zuhra, Beograd

Prvo izdanje
Beograd 2005.

ISBN 86-83495-19-1

Tiraž: 500

Ko samog sebe poznaje...

Ibn 'Arabi

Predgovor

Čežnja je zlatna nit koja spaja Tvorca i stvoreno.

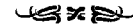
Čežnja je Tvorčevo seme posejano u srca stvorenog.

Jer, opijen čežnjom da bude spoznat, Tvorac je u stvoreno uklesao Reč, i sva uzvišena dela njen su plod.

Preko nje Tvorac poziva stvoreno da se seti kuda ide i gde mu je dom.

U čežnji je istinska vera čovekova, i nada, i spas – u čežnji pesnika i mistika, u čežnji onih koji vole i koji znaju, u rečima i delima njihovim.

I sve što stvoreno može da zamisli, što voli i zbog čega pati, samo je čežnja uspavanog Tvorca da se probudi u srcu čovekovom.

Sufi majstor, pesnik i putnik, *filosof* u istinskom značenju te reči, mistik i onaj koji je vrlo rano i čak više puta u životu doživeo otkrovenje, uzdizan i hvaljen,

osporavan i neshvaćen – da, sve je to bio Ibn 'Arabi.

Rođen je 1165. u Mursiji u Španiji, a umro 1240. u Damasku. Svi događaji koji su ispunili to vreme, i sva mesta od Mursije do Damaska koja je obišao, i sve u vezi sa njim – na neki način je uzvišeno, paradoksalno i kontradiktorno.

Proputovao je pola sveta u potrazi za znanjem i učiteljem, a suština onoga što je spoznao i o čemu je pisao, došla mu je putem božanskog otkrovenja, kako sam kaže, preko Kidra, brzo i u nadahnuću, iz dubina njega samog.

Zvali su ga 'Oživljavač vere' – *Muhjiddin (Muhyi ad-din)*, 'Sin Platonov' – *Ibn Aflatun*, 'Najveći učitelj' – *aš-Šajh al-Akbar*, a ipak postoji zbrka oko njegovog imena. Naime, često mu ime mešaju sa još jednim Ibn 'Arabijem i čini se da i naučnici kojima je ta tematika vrlo bliska nisu sasvim sigurni ko je ko.

U stvari, ime i nije zaista ono što je važno, važno je delo. A ovaj Ibn 'Arabi, kako god se još zvao, bio je vrlo plodan kada je reč o pisanom zaveštanju koje je ostavio za sobom. Napisao je, kako kaže Anamari Šimel, gotovo nesaglediv broj dela – sačuvano je oko 150 spisa, a smatra se

da je to samo polovina – i celokupni opus je toliko obiman, sveobuhvatan i dubok, da su ga sufiji smatrali proizvodom svesti koja je dosegla najviši mogući stepen razvoja. Najpoznatija od njih su 'Mekanska otkrovenja' (*al-Futuhat al-Makkyya*) i 'Dragulji (pečati) božanske mudrosti' (*Fusus al-Hikam*).

O njegovom uticaju i uticaju njegovih dela govori činjenica da je iznad njegovog groba podignuta džamija, da se, po drugom izvoru, nadgrobna ploča na njegovom grobu naziva "kamen mudrosti", i da je to mesto, u svakom slučaju, cilj hodočašća mnogih vernika.

A, ipak! Ništa od onoga što je napisao ili što je bio nije dotaklo zvaničnu islamsku teologiju. Ili, tačnije, dotaklo je – smatran je opasnim jeretikom.

Za neke su njegova dela napisana zbudjujućim i vrlo teško razumljivim jezikom, po mnogima čak vrlo nedosledno i nejasno, a sa druge strane se naglašava da je prvi koji je sufijsko učenje uobličio u jedan jasan sistem koji su preuzeli i koristili mnogi koji su došli posle njega.

I tako može do u nedogled, ali to je valjda sudbina svih velikih ljudi, a možda

i svih onih koji rade i ostavljaju iza sebe bilo kakav trag. U svakom slučaju, šta god mislili i zaključivali vernici, učenjaci, sufiji i mistici, i koliko god različiti bili njihovi zaključci, jasno je da je samo uzvišen i za uzvišeno otvoren um, kao što je to bio um Muhjidina Ibn 'Arabija, mogao da izgovori što se izgovoriti ne može, nadahnut *onom čežnjom*.

Knjiga *Ko samog sebe poznaje...* je odlomak iz obimnijeg dela *Rasprava o postojanju (Risale-t-ul-vudjudiyyah)*, i u njoj nam Ibn 'Arabi, polazeći od izreke stare koliko i čovek, koju on preuzima iz Kurana, odnosno od Muhameda, ukazuje na suštinu spoznaje sebe i spoznaje Boga. Jer, kako kaže izreka: "Ko samog sebe poznaje, poznaje i svog Gospoda." Odnosno, on tu vrlo sažeto objašnjava centralnu ideju sopstvenog sistema: jedinstvo postojanja, ideju koja je gotovo neizreciva.

Po njemu, jedino što Boga može spoznati je sam Bog! Ne postoji ništa osim Njega, i sve što vidimo je On, ali istovremeno i nije! Ili je možda bolje reći: *negde* u svemu

stvorenom živi On. Ali gde Ga pronaći i kako do Njega dospeti – pitanja su na koja svaki čovek mora sam odgovoriti iz sopstvenih dubina, iako odgovori na njih leže svuda oko nas i u nama, na dohvat ruke... u misli koja uvek za malo izmiče... možda baš u ovoj knjizi, ili u nečemu što će ona probuditi ili preneti, u semenu nadahnuća od Boga nadahnutog...

Beograd, 2005.

Ko samog sebe
poznaje...

U ime Boga,
Milostivog, Samilosnog,
Njega za pomoć molimo

Neka je hvaljen Bog čijem jedinstvu ništa nije prethodilo, izuzev da je to što je prethodilo bilo On, i nakon čije jedinstvenosti ne postoji posle, izuzev da je to posle On. On jeste, a za Njega ne postoji ni kasnije ni pre, ni iznad ni ispod, ni daleko ni blizu, ni sjedinjavanje ni deljenje, ni kako, ni gde, ni kada, ni vreme, ni trenutak, ni starost, ni postojanje, ni mesto. On jeste, isto kao što je i bio. On je jedan bez jedinstva i jedini bez jedinstvenosti. Nije On sastavljen od imena i imenovanog, jer Njegovo je ime On sam i Njegovo je imenovano On sam. Dakle, osim Njega ne postoji ni ime ni imenovano. Jer On je i ime i imenovano. On je prvi bez prvenstvenosti i poslednji bez poslednjosti. On je spoljno bez spoljašnjosti i unutarne bez unutarnjosti. Time hoću da kažem da je On sâmo postojanje prvoga i sâmo postojanje poslednjeg, i

sâmo postojanje spoljnog i sâmo postojanje unutaršnjeg. Tako ne postoji ni prvo ni poslednje, ni spoljno ni unutarnje osim Njega, a da te stvari ne postanu On niti On one.

Zato, razumi, tako da ne padneš u zabludu Nulula¹: On nije u stvarima, niti su stvari u Njemu, niti su ulazeće niti izlazeće. Neophodno je da Njega na takav način upoznaš, ne kroz znanje ('ilm), ni kroz intelekt, ni kroz razmišljanje, ni kroz predstavu, ni kroz čula, ni kroz spoljašnje oko, ni kroz unutrašnje oko, ni kroz opažanje. Njega ništa ne vidi osim On sam; ništa Njega ne opaža osim On sam. Jedino kroz samog Sebe On vidi samog Sebe i jedino kroz samog Sebe On poznaje samog Sebe. Niko Njega ne vidi osim Njega i niko osim Njega, Njega ne opaža. Njegov veo² je samo delić Njegovog jedinstva; ništa velom ne prekriva osim On sam. Njegov veo je (samo) skrivanje Njegovog postojanja u Njegovom jedinstvu bez ikakvih svojstava. Niko Njega ne vidi osim On sam – nijedan poslanik i prorok, nijedan savršeni svetac, nijedan u

¹ Oni koji veruju u inkarnacije Boga.

² Odnosno postojanje u fenomenima.

Njegovu blizinu prispeli andeo³, Njega ne poznaje. Njegov prorok je On sam i Njegovo poslanje je On sam i Njegova reč je On sam. On sam je poslao samog Sebe, kroz samog Sebe, iz samog Sebe, samom Sebi. Nije postojao nikakav posrednik niti bilo koji uzrok osim Njega samog. Ne postoji razlika između pošiljaoca i poslatog, ni između poslatog i primaoca. Sâmo postojanje proročke poruke je Njegovo postojanje. Ne postoji ništa drugo i za drugo osim Njega, ne postoji ni postojanje ni poništenje⁴ (fana'), ni ime ni imenovano.

I zato je Prorok (mir neka je sa njim!) rekao: "Ko samog sebe poznaje, poznaje i svog Gospoda." I rekao je (mir neka je sa njim!): "Ja svog Gospoda poznajem kroz svog Gospoda." Prorok (mir neka je sa njim!) ukazuje na to da ti nisi ti: ti si On bez ti; takode nije tako da On ulazi u tebe ili ti u Njega, niti je tako da On iz tebe proističe ili ti iz Njega. A time nije rečeno da si ti ili tvoja svojstva nešto što postoji, već je time rečeno da ti nisi nikada bio, niti ćeš ikada biti, ni kroz sebe samog, niti kroz Njega, ni u Njemu,

³ Kuran, sura 4, 171

⁴ Misli se na 'odumiranje od ovog sveta', sufijski izraz: umri pre smrti.

ni sa Njim. Niti prestaješ da postojiš, niti ostaješ u postojanju. *Ti si On*, bez ijednog od ovih ograničenja. Ako, dakle, svoje postojanje na ovakav način poznaješ, onda poznaješ Boga; a ako ne, onda ni Boga ne poznaješ.

A većina "onih koji Boga poznaju" (al 'urraf) prave od poništenja i prestajanja tog poništenja uslov za doseganje poznavanja Boga, a to je zabluda i jasna greška. Jer uslov poznavanja Boga nije poništenje postojanja samo po sebi, niti je to prestajanje tog poništenja. Stvari, naime, nemaju postojanje samo po sebi, a ono što nema postojanje, ne može ni prestati da postoji. Jer, poništenje, znači, pretpostavlja da samo postojanje postoji, a to je mnogoboštvo. Ako, dakle, sebe bez postojanja ili poništenja poznaješ, onda poznaješ Boga; a ako ne, onda ne poznaješ ni Boga.

A postavljanje poznavanja Boga u zavisnost od poništenja ili prestajanja tog poništenja, sadrži u sebi tvrdnje mnogoboštva. Jer Prorok (mir neka je sa njim!) je rekao: "Ko samog sebe poznaje...", a ne "Ko samog sebe dovede do poništenja". Jer osnaživanje ovog drugog čini samo

poništenje nemogućim jer (sa druge strane) nije dopušteno poništenje onoga čije potvrđivanje nije dopušteno. Tvoje postojanje samo po sebi je ništa, a ništa ne može nečemu biti pridodato, bilo da je prolazno ili neprolazno, postojeće ili nepostojeće. Prorok ukazuje na činjenicu da si sada nepostojeći, isto kao što si to bio pre stvaranja. Jer, sada je bez početka i sada je beskrajno i sada je večno. A, Bog (neka je hvaljeno Njegovo ime!) je postojanje bez početka i postojanje beskrajnog i postojanje večnog, ipak bez toga da su postojanje bez početka, beskrajno i večno ikada postojali. Jer, ako ne bi bilo tako, onda On ne bi bio sam bez ikakvog saputnika, a neosporno je da je On sam bez ikakvog saputnika. Jer, Njegov "saputnik" bio bi onaj čije bi postojanje postojalo u njegovom vlastitom biću, a ne u postojanju Božjem, a ko god da bi se našao u takvoj situaciji, ne bi zavisio od Njega. Tada bi, u tom slučaju, postojao i drugi gospod, što je apsurdno: Bog (neka je hvaljeno Njegovo ime!) ne može imati saputnika, niti nekoga nalik Njemu, niti nekoga Njemu ravnog. A ko god neku stvar posmatra kao da je ona sa Bogom ili

odvojena od Boga ili u Bogu, iako je podređena Njemu u odnosu na Njegovu božanstvenost⁵, (on) od te stvari pravi saputnika koji je Bogu podređen (samo) u odnosu na Njegovu božanstvenost. A ko god dopusti da bilo šta postoji rame uz rame sa Bogom, bilo samostalno ili u Bogu ili kao da je sposobno za poništenje ili prestanak poništenja, taj je daleko od onoga što miriše i na dašak poznavanja duše. Jer, ko god dopusti da stoji pored Boga postojeći prvo u Njemu, a zatim bivajući u Njemu poništen i na kraju i njegovo poništenje poništeno, a onda se jedno poništenje povezuje sa drugim, to je mnogoboštvo nad mnogoboštvima. Znači, u tom slučaju je mnogobožac, a ne neko ko Boga i samog sebe poznaje.

⁵ Na arapskom 'Rububija', izvedeno od Njegovog imena 'Al Rabb', što znači Gospod.

Ako onda neko pita:

Gde je put poznavanja duše i poznavanja Boga (neka je hvaljeno Njegovo ime!)?

Odgovor glasi:

Put poznavanja duše i Boga je u razumevanju da Bog jeste (postoji) i da u tom postojanju nijedna stvar osim Njega nije. On jeste sada kao što je oduvek bio.

A, ako onda neko kaže:

Ja sebe vidim kao nešto drugačije od Boga i ne vidim da je Bog ja -

Onda odgovor glasi:

Prorok (mir neka je sa njim!) je govoreći o duši mislio na tvoje postojanje i tvoju stvarnost, ne na dušu koja se naziva "žudeća", "kudeća" i "zadovoljna"; ali, u "duši" je ukazao na sve što je izvan Boga (neka je hvaljeno Njegovo ime!), kao što je Prorok (mir neka je sa njim!) rekao: "O moj Bože, pokaži mi stvari jasno, onakve kakve su"; pri čemu se to "stvari" odnosi na sve ono što je izvan

Boga (neka je hvaljeno Njegovo ime!), što znači: "Daj mi da znam šta je izvan Tebe, tako da stvari mogu da razumem i poznajem onakve kakve su – da li su Ti ili su drugačije nego Ti i da li su stare i postojane ili mlade i prolazne". A onda mu je Bog pokazao ono što je bilo izvan Njega, a da pri tome ne postoji ništa što je izvan Njega. Tako je video stvari onakve kakve su: hoću da kažem, video je da su stvari biće Božje (neka je hvaljeno Njegovo ime!) bez kako i gde. A oznaka "stvari" uključuje i dušu i drugačije stvari nego što je ona. Jer postojanje duše i postojanje drugih stvari je u odnosu na "biti stvar" isto, to jest, one su ništa. Jer u stvarnosti jedina stvar je Bog, a sve stvari su Njegovo imenovano. Ako, dakle, poznaješ stvari, poznaješ i dušu, a ako poznaješ dušu, poznaješ i Gospoda. Jer, onaj za koga misliš da je izvan Boga, on nije izvan Boga; ali ti Njega ne poznaješ i ne vidiš i ne pojmiš da Njega vidiš. A kada ti je ova tajna otkrivena, razumeš da ti nisi ono što je izvan Boga i da si ti svoj sopstveni cilj i predmet svoje potrage za svojim Gospodom i da nije neophodno da budeš poništen i da si postojao i da ćeš

postojati bez kada i bez vremena, kao što smo gore pomenuli. I vidiš da su sva tvoja dela Njegova dela i da su sva Njegova svojstva tvoja svojstva. Vidiš da je tvoja spoljašnjost Njegova spoljašnjost i da je tvoja unutrašnjost Njegova unutrašnjost i da je tvoje prvo Njegovo prvo, a da je tvoje poslednje Njegovo poslednje, bez sumnje i bez kolebanja. I vidiš da su tvoja svojstva Njegova svojstva i da je tvoje biće Njegovo biće, i da ti ne postaješ On ili On ti, ni na najvišem ni na najnižem stupnju. "Sve je prolazno osim Njegovog lica..."⁶, što znači da osim Njega ništa ne postoji, niti za bilo šta osim za Njega postoji postojanje, tako da bi bilo neophodno da to drugo prestane da postoji, a Njegovo lice ostane; to znači da ne postoji ništa osim Njegovog lica: "...jer kuda god da se okreneš, tu je lice Božje".

To je kao da neko nije poznavao neku stvar, a posle je poznaje. Njegovo postojanje samo po sebi ne prestaje, već njegovo neznanje prestaje, dok se samo postojanje nastavlja onakvo kakvo je bilo,

⁶ Kuran, sura 28, 88

⁷ Kuran, sura 2, 109

pri čemu njegovo postojanje nije zamenjeno za neko drugo, niti je postojanje osobe koja ne zna povezano ili izmešano sa postojanjem osobe koja zna, već je tako da je (samo) neznanje odstranjeno. Zato nemoj misliti da je neophodno da prestaneš da postojiš. Jer, da je neophodno da prestaneš da postojiš, onda bi u tom slučaju ti bio Njegov veo, a veo bi bio drugačiji od Boga (neka je hvaljeno Njegovo ime!) što bi zahtevalo da je nešto drugo osim Njega nadvladalo Njega sprečavajući da On bude viđen; a to je zabluda i greška. Gore smo pomenuli da je Njegov veo (samo jedan deo) Njegovog jedinstva i da Njegova jedinstvenost nije ništa doli On sam. I zato je onome ko je sjedinjen u stvarnosti dozvoljeno da kaže "Ja sam istina" i "Neka sam hvaljen". Ali, niko ne dospeva do sjedinjenja osim ako spozna da su njegova sopstvena svojstva, svojstva Božja (neka je hvaljeno Njegovo ime!) i njegovo vlastito biće, biće Božje (neka je hvaljeno Njegovo ime!), a da pri tome njegova svojstva ili njegovo biće ne ulaze u Boga ili na bilo koji način od Boga potiču ili od Boga odlaze ili u Bogu prebivaju. I on vidi da nikada nije bio, niti

da je prvo postojao, a onda prestao da postoji. Jer, ne postoji nijedna duša osim Njegove duše i ne postoji nijedno postojanje osim Njegovog postojanja.

A na to je ukazao Prorok (mir neka je sa njim!) kada je rekao: "Ne kudi svet, jer Bog – On je svet", kao i na činjenicu da je postojanje sveta Božje postojanje bez saputnika ili sličnog ili istog. I, kaže se da je Prorok (mir neka je sa njim!) kazao da je Bog (neka je hvaljeno Njegovo ime!) rekao⁸:

"O moj slugo, bio sam bolestan, a ti me nisi posećivao; prosió sam ispred tebe, a ti mi nisi dao." Ovim i sličnim izrazima ukazao je na činjenicu da je i postojanje prosjaka Njegovo postojanje i da je samo postojanje bolesnika Njegovo postojanje. A kada se prizna da je postojanje prosjaka i postojanje bolesnika Njegovo postojanje, onda se priznaje i da je tvoje postojanje Njegovo postojanje i da je postojanje svih stvorenih stvari, kako sporednih, tako i suštinskih, Njegovo postojanje. A kada je tajna jednog atoma jasna, onda je jasna i tajna svih stvorenih

⁸ rekao Mojsiju

stvari, kako spoljašnjih, tako i unutrašnjih i ti ni u ovom, ni u sledećem svetu ne vidiš bilo šta drugo sem Boga, a postojanje ta dva staništa i njihovo ime, kao i njihova imenovana, sve to je On, bez sumnje i bez kolebanja. I ne vidiš Boga kao da je ikada nešto stvorio, već vidiš da "svakoga dana On stvara"⁶ tako što otkriva svoje postojanje ili ga skriva, bez ikakvog svojstva, jer On je prvi i poslednji i spoljni i unutrašnji. On je spoljni u svom jedinstvu, a unutrašnji u svojoj jedinstvenosti; On je prvi u svom biću i svojoj nepromenljivosti i poslednji u svom večnom trajanju. Samo postojanje prvog je On, samo postojanje poslednjeg je On, samo postojanje spoljašnjeg je On i samo postojanje unutrašnjeg je On. On je Njegovo ime i On je Njegovo imenovano. I kao što je Njegovo postojanje neophodno, tako je i nepostojanje svega osim Njega neophodno. Jer ono što misliš da je izvan Njega, nije izvan Njega. On ne dopušta da bilo šta drugo osim Njega jeste. Ne, i to drugo je On i ne postoji *drugost*. To drugo je Njegovo postojanje i u Njegovom postojanju, spolja i iznutra.

⁶ Kur'an, sura 55, 29

Osoba na koju se odnosi ovaj opis obdarena je mnogim svojstvima bez granica ili kraja. Ali, kao što i onaj ko umire telesno, gubi sva svoja svojstva, i ona vredna hvale i ona vredna pokude, tako u sufijskoj smrti bivaju sva svojstva, i ona vredna hvale i ona vredna pokude, odsečena, a Bog (neka je hvaljeno Njegovo ime!) stupa u svim njegovim stanjima na njihovo mesto. Tako na mesto njegovog bića stupa biće Božje (neka je hvaljeno Njegovo ime), a na mesto njegovih svojstava dolaze svojstva Božja (neka je hvaljeno Njegovo ime!).

I tako je Prorok (mir neka je sa njim!) rekao: "Umrite pre nego što umrete", što znači spoznajte sebe pre nego što umrete. I još je rekao (mir neka je sa njim!): "Bog (neka je hvaljeno Njegovo ime!) je rekao: sluga ne prestaje da mi se približava dobrim delima sve dok ga ne zavolim. A tada, kada ga volim, Ja sam mi u sluh i vid i jezik i noge sve do kraja." Time ukazuje na činjenicu da onaj ko samog sebe poznaje, celo svoje postojanje vidi kao Njegovo postojanje i ne vidi nikakvu promenu u svom biću ili svojim svojstvima i primećuje da on nije bio postojanje

svog bića, već da jedino nije imao znanje o poznavanju sebe. Jer, ako "samog sebe poznaješ" tvoj egoizam biva odstranjen i ti spoznaješ da nisi ništa doli Bog. Jer, da si imao nezavisno postojanje, tako da poništenje ili "poznavanje sebe" nisu bili neophodni, ti bi bio gospod pored Njega; a, Bože sačuvaj da je On pored sebe stvorio još jednog gospoda.

Spoznavanjem duše razumeš i siguran si da je tvoje postojanje niti postojeće niti ne-postojeće i da ti niti jesi, niti si bio, niti ćeš ikada biti.

Prema tome, smisao iskaza: 'Nema Boga osim Boga' je jasan, budući da nema Boga osim Njega, niti bilo ko drugi sudeluje u postojanju osim Njega, tako da ništa osim Njega i ne postoji – i nema Boga osim Njega.

Ako onda neko kaže:

Ti činiš Njegovu vladavinu ništavnom. –

Onda odgovor glasi:

Ne činim Njegovu vladavinu ništavnom.
Jer On je još uvek vladar, kao i ovladani

i još je uvek tvorac, kao i stvoreno. Što se tiče Njegove moći vladanja i njegove vladavine, On niti je zavisio, niti sada zavisi od nekog stvorenja ili neke uslovljenosti, zato što je On i tvorac i stvoreno i vladar i ono nad čim vlada. Kada je stvari koje Jesu pozvao u život, On je (već) bio obdaren svim svojstvima. I On i sada jeste kao što je bio onda. U Njegovom jedinstvu ne postoji razlika između tek stvorenog i prvobitnog. Tek stvoreno je posledica Njegovog samo-očitovanja, a prvobitno je posledica Njegovog mirovanja-u-samom-sebi. Njegova spoljašnjost je Njegova unutrašnjost, a Njegova unutrašnjost je Njegova spoljašnjost; Njegovo prvo je Njegovo poslednje, a Njegovo poslednje je Njegovo prvo; i sve je jedno, a Jedan je sve. Definicija Njega glasi: "Svakoga dana On stvara" i nije postojalo ništa osim Njega i On je sada kao što je bio i ranije i u stvarnosti ništa ne postoji što je izvan Njega. Kao što je bio bez početka i večno "svakoga dana stvarao" i ništa nije postojalo osim Njega, tako je On sada isti i, kao i ranije, "svakoga dana stvara" i ne postoji nijedno delo i nijedan dan, isto kao što u onom bez početka i u večnosti nikada nije postojao

nijedan dan i nijedno delo. Jer samo postojanje stvorenih stvari i njihovo ne-postojanje su isto. A kada to ne bi bilo tako, bilo bi neophodno stvaranje nečeg novog što ranije nije postojalo u Njegovom jedinstvu, a to bi bila mana za koju je Njegovo jedinstvo suviše uzvišeno!

Ako sebe, dakle, na takav način poznaješ, bez pridavanja Bogu (neka je hvaljeno Njegovo ime!) nečega što je slično ili isto ili saputnika, onda znaš kako je u stvarnosti. I zato je Prorok (mir neka je sa njim!) govorio: "Ko samog sebe poznaje, poznaje i svog Gospoda." On nije rekao: "Ko sebe dovede do poništenja, poznaje svoga Gospoda", jer on (mir neka je sa njim!) je razumeo i video da osim Njega ništa ne postoji. Zatim je ukazao na to da je poznavanje duše poznavanje Boga (neka je hvaljeno Njegovo ime!). To znači: "Znaj da tvoje postojanje nije tvoje postojanje, niti bilo šta drugo osim tvoje postojanje. Jer ti nisi ni postojeći niti ne-postojeći, i nisi drugačiji nego postojeći, niti si drugačiji nego ne-postojeći. Tvoje postojanje i tvoje ne-postojanje su Njegovo postojanje, a ipak nije tako da postoji neko

postojanje ili ne-postojanje, zato što su tvoje postojanje i ne-postojanje u stvarnosti Njegovo postojanje." Ako, dakle, vidiš da su stvari (a da se ne vidi istovremeno zajedno sa Bogom neka druga stvar) On, poznaješ samog sebe; i uistinu, poznavati sebe na ovaj način znači poznavati Boga, bez kolebanja i bez sumnje i bez brkanja tek stvorenog i prvobitnog na bilo koji način.

A ako onda neko pita:

Koji je onda put ka sjedinjenju, ako tvrdiš da ništa drugo dolí On ne postoji i da jedna stvar ne može biti sjedinjena sama sa sobom?—

Onda odgovor glasi:

Bez sumnje u stvarnosti ne postoji ni sjedinjavanje ni deljenje, ni blízu ni daleko. Jer sjedinjavanje nije moguće osim između dvoje, a kada postoji samo jedno, ne može postojati ni sjedinjavanje ni deljenje. Jer za sjedinjavanje je potrebno dvoje sličnih ili nesličnih. A ako su slični, onda su isti, a ako su neslični, onda su suprotnosti, a On (neka je hvaljeno Njegovo ime!) niti ima istog niti ima

suprotnost, tako da je sjedinjavanje nešto drugo a ne sjedinjavanje, a blizina nešto drugo a ne blizina i daljina nešto drugo a ne daljina. Tako postoji sjedinjavanje bez sjedinjenja i blizina bez blizine i daljina bez daljine.

A ako onda neko kaže:

Objasni nam to "sjedinjavanje bez sjedinjenja" i šta je značenje te "blizine bez blizine" i te "daljine bez daljine"? -

Onda odgovor glasi:

Time neću da kažem samo da u stupnjevim približavanja i udaljavanja nisi bio stvar izvan Boga (neka je hvaljeno Njegovo ime!), već hoću da kažem da nisi imao "znanje o duši" i nisi razumeo da si ti On bez ti. Dakle, kada si sjedinjen sa Bogom (neka je hvaljeno Njegovo ime!) - to znači kada samog sebe poznaješ (iako znanje samo po sebi ne postoji) - razumeš da si ti On. A pre toga nisi bio svestan da si bio On ili da je On bio nešto drugo nego On. Tada, kada ti se to znanje otvori, onda razumeš da Boga poznaješ kroz Boga, a ne kroz sebe samog.

Evo primera: pretpostavimo da ne znaš da je tvoje ime Mahmud ili da se ono u tebi imenovano zove Mahmud. Međutim, kada su ime i imenovano u stvarnosti jedno, a ti misliš da je tvoje ime Muhamed i nakon nekog vremena saznaš da si Mahmud, onda se tvoje postojanje nastavlja, ali ime Muhamed biva od tebe odsečeno time što dolaziš do spoznaje samog sebe - da si Mahmud i da si Muhamed bio samo zato što si prestao da budeš ti. A "prestajanje" pretpostavlja potvrđivanje postojanja, i ko god misli da ima postojanja osim Njega, on Njemu (neka je hvaljeno i blagosloveno Njegovo ime!) pridodaje saputnika. Dakle, ništa postojeće ne biva Mahmudu uzeto niti Muhamed u Mahmudu prestaje da postoji, niti ulazi u njega, niti potiče od njega, niti je Mahmud u Muhamedu; a čim Mahmud samog sebe poznaje - da je Mahmud a ne Muhamed, on samog sebe poznaje kroz sebe samog, a ne kroz Muhameda. Jer, pošto Muhamed nikada ni u najmanjoj meri nije postojao, kako bi se onda nešto što i te kako postoji moglo kroz njega spoznati?

Dakle, onaj ko zna i ono što zna su jedno i onaj ko se sjedinjuje i onaj sa

kim se sjedinjuje su jedno i onaj ko gleda i ono što on vidi su jedno. Jer onaj ko zna je Njegovo svojstvo, a ono što zna je Njegovo biće; i onaj ko se sjedinjuje je Njegovo svojstvo, a onaj sa kim se sjedinjuje je Njegovo biće: a svojstvo i onaj čije je to svojstvo su jedno. Ovo je objašnjenje izreke: "Ko samog sebe poznaje, poznaje i svog Gospoda."

Ko god, dakle, razume ovaj primer, zna da ne postoji ni sjedinjavanje ni deljenje i zna da je On taj koji zna i da je On ono što je znano i da je On taj koji gleda i da je On to što je viđeno, da je On taj koji se sjedinjuje i da je On taj sa kojim se sjedinjuje. Sa Njim se ne sjedinjuje niko drugi doli On sam i od Njega ništa drugo nije odvojeno doli On sam. I svako ko ovo razume oslobođen je mnogoboštva, a ako ne razume, onda nije osetio ni dašak slobode od mnogoboštva.

Većina "onih koji znaju" (koji misle da poznaju sebe i svoga Gospoda i da su oslobođeni od zablude postojanja) kažu da se ne može ići putem bez poništenja ili prestanka tog poništenja. To proističe iz toga što ne razumeju tu Prorokovu (mir neka je sa njim!) izreku. A zato što

moraju da iskorene mnogoboštvo, jednom ukazuju na sjedinjavanje, pa na poništenje, a drugi put na prestajanje poništenja i na kraju na rastvaranje u ničemu. A sva ova objašnjenja su nepatvoreno mnogoboštvo. Jer, ko god prizna da postoji nešto drugo osim Njega i da kasnije prestaje da postoji ili prizna prestajanje svog poništenja, on potvrđuje postojanje nekoga ko postoji osim Njega, a ko god to čini, pridodaje Bogu saputnika. Neka Bog i njih i nas povede ka cilju puta!

Himna

Mislio si, utonuo u misli, da si ti ti.
Ali ti nisi ti, niti si to ikada bio.
Jer da si ti ti, ti bi bio Gospod
i drugi od dvoje.
Ostavi misli.
Ne postoji razlika između Njegovog
postojanja i tvog:
On od tebe nije odvojen,
ni ti od Njega.
Jer kažeš li u neznanju
da si neko drugi,
onda si zarobljen u glibu ti,
a ako nestane neznanje tvoje,

onda mudar si.
Tvoje sjedinjavanje je bekstvo,
a tvoje bekstvo sjedinjavanje,
i što ti je daleko, blizu je.
U tome ti si blagosloven.
Pusti razum i
razumi intuicijom,
tako da ti ne izmakne ono
ka čemu je pažnja tvoja usmerena.
I ne stvaraj Bogu saputnika,
od čega god to bilo,
tako da ti dobro bude:
jer u mnogoboštvu ugodno ti beše.

A ako onda neko kaže:

Ti dokazuješ da je tvoje poznavanje sebe poznavanje Boga, a da je onaj ko sebe poznaje nešto drugo, a ne Bog. Kako onda nešto što je drugačije od Boga može da poznaje Boga i kako u Njemu može biti sjedinjeno? –

Onda odgovor glasi:

Onaj ko samog sebe poznaje razume da njegovo postojanje nije njegovo vlastito postojanje, već da je njegovo postojanje Božje postojanje, a da pri tome njegovo

postojanje ne postaje Božje (neka je hvaljeno Njegovo ime!) postojanje i da njegovo postojanje ne ulazi u Boga ili iz Njega potiče, niti da njegovo postojanje postoji istovremeno sa Bogom ili u Njemu. Ali on vidi svoje postojanje u stanju u kome je bilo pre nego što je uopšte bilo. Dakle, ne postoji ni odumiranje ni rastvaranje, niti rastvaranje rastvaranja. Jer rastvaranje neke stvari ima za preduslov njeno nezavisno postojanje, a njeno nezavisno postojanje pretpostavlja da postoji u sebi samoj, a ne kroz Božju moć (neka je hvaljeno Njegovo ime!) – što je nedvosmisleno apsurdno.

Zato razumi da je “poznavanje sebe” onoga ko zna, Božje poznavanje samog sebe, zato što njegova duša nije ništa drugo doli On. A Prorok (mir neka je sa njim!) je govoreći o “duši” mislio na postojanje. I ko god dosegne ovo stanje, njegovo postojanje nije više ništa, spolja ili iznutra, doli Njegovo postojanje (neka je hvaljeno Njegovo ime). Ne, njegovo postojanje je postojanje Božje (neka je hvaljeno Njegovo ime!) i njegova je reč reč Božja (neka je hvaljeno Njegovo ime!) i njegovo je delo delo Božje (neka

je hvaljeno Njegovo ime!) i njegovo pravo na poznavanje Boga (neka je hvaljeno Njegovo ime!) je pravo koje polaze na poznavanje samog sebe. Ali, ti razumeš to polaganje prava kao da je njegovo i vidiš delo kao da je njegovo i vidiš njegovo postojanje kao različito od Božjeg, isto kao što i sebe vidiš različitog od Boga na osnovu tvog nepoznavanja samog sebe. Zato, ako je "vernici ogleđalo onoga u šta veruje"¹⁰, onda je On u Njegovom vlastitom oku, što znači u Njegovom vlastitom gledanju, jer njegovo oko je oko Božje i njegovo gledanje je gledanje Božje. Ali on nije On u tvojim očima ili u tvom znanju ili tvom razumevanju ili tvojoj predstavi ili tvom mišljenju ili tvom gledanju. Već je on On u Njegovim očima, u Njegovom znanju i u Njegovom gledanju. Ako, dakle, neko kaže "Ja sam Bog", ti mu veruj, jer Bog (neka je hvaljeno Njegovo ime!) je taj koji kaže "Ja sam Bog", a ne on sam. Ti, pak, nisi postigao to što je on postigao. Jer da si postigao što je on postigao, razumeo bi to što kaže i rekao što on kaže i video što on vidi.

¹⁰ Izreka koja se pripisuje Proroku.

I tako je, uopšteno rečeno, samo postojanje stvari Njegovo postojanje, a da pri tome one same uistinu ne postoje. Međutim, nemoj postati žrtva dvosmisla tako što kao rezultat ovih dokaza zamišljaš da je Bog stvoren. Jer jedan od "onih koji znaju" je rekao: "Sufi je ne-stvoren"; a on je to nakon potpunog otkrovenja i prestajanja svih sumnji i zamisli. Ali ova izreka (lukmah) je samo za onoga ko ima prirodu koja nadilazi svet dvojstva; dok onoga čija je priroda kao priroda tog sveta, to ne dodiruje, jer sufi je plemenitiji od tog sveta.

U suštini možeš da razumeš da su gledalac i ono što se gleda, tvorac i stvoreno, onaj ko zna i ono što zna, onaj ko opaža i ono što opaža – jedno. On vidi svoje postojanje u Njegovom postojanju i poznaje Njegovo postojanje kroz Njegovo postojanje i opaža Njegovo postojanje kroz Njegovo postojanje, a da pri tome ne postoje bilo koja svojstva opažanja i gledanja i znanja, kao ni sam oblik opažanja i gledanja i znanja. To je kao da je samo njegovo postojanje bez svojstava i njegovo gledanje bez svojstava i njegovo opažanje sebe bez svojstava i njegovo poznavanje sebe bez svojstava.

A ako onda neko pita:

U kom svjetlu posmatraš sve te stvari vredne mržnje i ljubavi? Jer, ako, na primer, vidiš otpatke ili strvinu, ti kažeš da je to Bog (neka je hvaljeno Njegovo ime!). –

Onda odgovor glasi:

Bože sačuvaj da je On neka od tih stvari! Naša rasprava je sa onim ko strvinu ne vidi kao strvinu i otpatke kao otpatke. Naša rasprava je sa onim ko vlada sobom i ko nije rođen slep. Jer, onaj ko samog sebe ne poznaje je slep i ne može da vidi. I sve dok slepilo ne nestane, on neće prodreti do tih uzvišenih misli. Ova rasprava je sa Bogom i ni sa čim drugim sem sa Bogom, a ne sa slepima. Jer onaj ko dosegne ovaj stupanj zna da on nije ništa drugo doli Bog. I, ova je rasprava sa onim ko odlučno i nepokolebljivo stremi da upozna sebe kako bi spoznao Boga i ko u svome srcu održava živu sliku traganja i čežnje za sjedinjenjem sa Bogom; a ne sa onim ko nema ni cilj ni svrhu.

A ako onda neko kaže:

Bog (neka je hvaljeno Njegovo ime!) je rekao: "Oči ne opažaju Njega, ali On opaža oči"¹¹. A ti govoriš suprotno tome. Zato to što govoriš nije istinito. –

Onda odgovor glasi:

Sve što kažemo je u skladu sa smislom iskaza "Oči Njega ne opažaju", što znači da ne postoji niko ko bi bio sposoban da Njega opaža i da niko nema vid koji bi ga osposobio da Njega opaža. Ako, pak, pretpostavimo da osim Njega postoji neko drugi, onda moramo da priznamo da taj drugi Njega opaža. Ali, Bog (neka je hvaljeno Njegovo ime!) nas je svojim rečima "Oči Njega ne opažaju" upozorio na to da osim Njega ne postoji drugi. Time je rečeno da Njega niko drugi ne opaža; ali On, koji Njega opaža, je sam Bog (neka je hvaljeno Njegovo ime!). Dakle, tu ne postoji niko drugi osim Njega. On je taj koji opaža svoje sopstveno biće, a ne neko drugi. Dakle, "oči Njega ne opažaju" jednostavno zato što

¹¹ Kuran, sura 6, 103

oči nisu ništa drugo doli Njegovo sopstveno postojanje. A ako neko kaže: "Oči Njega ne opažaju samo zato što su tek stvorene, a tek stvoreno ne opaža staro i postojano", on samog sebe još ne poznaje, budući da ne postoji ništa i da ne postoje oči osim Njegovih. On, dakle, opaža svoje sopstveno postojanje bez postojanja opažanja i bez svojstava.

Himna

Poznajem Gospoda kroz Gospoda,
bez sumnje i kolebanja.

Uistinu je moje biće Njegovo biće,
bez nedostataka i manjkavosti.

Nikakvo postajanje ne postoji
između to dvoje,
a moja duša je ta
koja tu tajnu otkriva.

I od kako sebe bez mešanja
i zbrke poznajem,
Sjedinjen sam sa svojim Voljenim,
bez blizu ili daleko.

Dobio sam darove od
Gospoda punoće,
bez prebacivanja ili jadanja.

Ja svoju dušu nisam u Njemu izgubio,
niti ona ostaje
Gospodu rastvaranja.

A ako onda neko pita:

Ti polaziš od Boga i poričeš postojanje svega drugog, a šta su onda ove stvari koje vidimo? –

Onda odgovor glasi:

Ove rasprave su sa onim koji ne vidi ništa sem Boga. A za onoga ko vidi nešto sem Boga nemamo ni pitanja ni odgovora, jer on ne vidi ništa drugo doli ono što vidi. A onaj ko samog sebe poznaje, ne vidi ništa drugo osim Boga; međutim, onaj ko sebe ne poznaje, Boga nije video; a iz svakog se suda širi miris njegovog sadržaja. Gore smo mnogo šta objasnili i kada bi trebalo da objasnimo više od toga, onaj ko ne vidi zbog toga ne bi mogao ni da vidi, ni da razume, ni da opazi; a onaj ko vidi, vidi ionako i razume ionako i ionako već opaža; i, "jedan znak je dovoljan onome ko je dosegao". A što se tiče onoga ko nije dosegnuo, on ne bi dosegnuo ni poučavanjem (ta'lim), ni savetom, ni ponavljanjem, ni učenjaštvom, ni intelektom; već samo privlačnošću jednog šajha koji je dosegnuo i koji je istinski učitelj, može onaj ko korača putem biti vođen njegovom svetlošću i, hodajući njegovom

snagom, najzad dosegnuti, ako je to Božja volja (neka je hvaljeno Njegovo ime!).

Neka nama i vama Bog (neka je hvaljeno Njegovo ime!) daruje uspeh u svemu što On želi i voli, delom i rečju, u teoriji i u praksi, svetlošću i vođstvom. Jer, uistinu, On je taj koji vlada svim stvarima i daje sve odgovore.

IBN 'ARABI – MAGISTER MAGNUS

(odlomak iz knjige 'Mystische Dimensionen des Islam', Annemarie Schimmel)

Uticao Ibn 'Arabija, *aš-Šajh al-Akbar*, 'Najvećeg majstora' na opšti razvoj sufizma ne može biti precenjen. Za većinu sufija nakon 13. veka njegovi spisi predstavljaju vrhunac mističnih teorija, dok ortodoksija nikada nije prestala da ga napada.

Vrlo je teško ispravno tumačenje Ibn 'Arabijevih misli. Na Zapadu je ustaljeno mišljenje da je on zastupnik islamskog panteizma ili monizma i da je takvim monističkim idejama uništio osnovnu islamsku ideju o Bogu kao živoj i aktivnoj sili, kao i da je velikim delom odgovoran za raspad pravog islamskog verskog života. S druge strane, moderni mistični mislioci, kao što je S. H. Nasr smatraju da je Ibn 'Arabijevo delo celovito objašnjenje onoga što su raniji sufiji već znali, ali to nisu formulisali. Uistinu je iznenađujuće koliko se formulacija njemu pripisanih može pronaći već u takozvanom 'klasičnom' periodu. Možda je on jednostavno pre bio genije sistematizacije nego ekstatični mističar,

od velike koristi za generacije koje su sledile i koje su, zahvaljujući njemu, imale obuhvatan sistem koji su mogle da primenjuju. Čak je i Ahmed Sirhandi, koji je uopšteno smatran Ibn 'Arabijevim protivnikom, morao da prizna:

“Sufiji koji su mu prethodili – ako su uopšte govorili o tim stvarima – uglavnom su ih samo nagoveštavali i nisu ih razrađivali. Većina onih koji su došli posle njega, izabrali su da nastave da koračaju njegovim stopama i da koriste njegovu terminologiju. I mi potonji smo primili nešto od blagoslova tog velikog čoveka i mnogo naučili iz njegovih mističnih uvida. Neka mu Bog za to da najbolju nagradu.”

Ibn 'Arabi je rođen 1165. u Mursiji, u Španiji, a u njegovom životu su presudnu ulogu odigrale dve svete žene. Jedna od njih bila je Šemsa, a druga Fatima iz Kordove. Priča se da je za vreme boravka u Kordovi sreo filozofa Averoesa (Ibn Rušd), dvorskog lekara berberske dinastije Almohida iz Maroka. U Tunisu je proučavao Ibn Kasiovu knjigu *Khaḥ' anna'lain*, 'Izuvanje obe cipele', o kojoj je Ibn Haldun 150 godina kasnije pisao da bi bilo bolje spaliti je ili potopiti zbog

heterodoksnih misli koje sadrži. Autor ovog 'sumnjivog' dela bio je osnivač jedne mistično-političke grupacije, *muriduna*, koji su oko 1130. bili upleteni u pobunu protiv almoravidijskih vladara u južnoj Portugaliji.

Ibn 'Arabi je sasvim sigurno proučavao i dela Ibn Masare (*Ibn Massara*) iz Kordove, koji je oko 900. govorio o pročišćavajućem prosvetljenju i koji se svrstava među filozofe-mističare. Možda su muslimani na Zapadu uopšteno bili više skloni filozofskoj ili teozofskoj interpretaciji religije nasuprot entuzijastičnom stavu mnogih mističara u istočnim predelima – to su u svakom slučaju obeležja koja se mogu posmatrati kod određenog broja istočnih bratstava.

1201. godine Ibn 'Arabi je inspirisan da krene na hadžiluk u Meku. Tamo sreće jednu izuzetno obrazovanu mladu Persijanku. Oduševljen njenom lepotom i inteligencijom, napisao je *Tardžuman al-ašvak* (*Tarjuman al-ashwaq*), 'Tumač čežnji', nadahnute stihove u najboljem stilu klasično-arapske poezije. On sam je kasnije tumačio tu knjižicu iz mistične perspektive, kao što to čine mnogi sufiji sa svojim pesmama. Dalja putovanja su

vodila Ibn 'Arabija, koji je tvrdio da je dobio svoju *kirku* (*khirqu*) od samog Hidra, u Kairo i Konju, glavni grad rumskih Seldžuka. Mladi Sadrudin Konjavi (*Sadrudin Qonawi*), njegov pastorak, postao je njegov najvažniji tumač. Majstor je posetio i Bagdad, a na kraju se nastanio u Damasku, gde je 1240. umro. Vernici još uvek posećuju njegov grob.

Ibn 'Arabi je napisao skoro nesagledivu gomilu dela, među kojima su *al-Futuhāt al-Makkyya*, 'Mekanska otkrovenja', u 560 poglavlja i *Fusus al-hikam*, 'Dragulji (pečati) božanske mudrosti', postali najpopularniji. Nakšbandi mističar Muhamed Parsa je u 15. veku uporedio *Fusus* sa dušom, a *Futuhāt* sa srcem; kasniji nakšbandiji su bili rezervisaniji u svojim ocenama, a poneki su teorije iznete u tim knjigama čak uopšteno odbacivali.

Futuhāt mu je bio, kako pisac tvrdi, diktiran od Boga preko Anđela inspiracije, dok je *Fusus*, knjižicu od 27 poglavlja o proroštvu, inspirisao Prorok. Svaki dragulj govori o ljudskoj i duhovnoj prirodi jednoga od 27 proroka; u njemu se ogleda onaj aspekt Božje mudrosti koji je očitovan dotičnim prorokom. Ta knjiga je postala toliko popularna, da su pesnici

mogli da se igraju sa njenim naslovom, kao što se na primer Džami (*Jami*), jedan veliki poštovalac Ibn 'Arabija, obraćao Voljenom (sinonim za Boga kod sufija):

Da je pisac 'Dragulja'
video usne tvoje,
sto bi 'Dragulja'
o mudrosti Mesije napisao.

Jer, usne su u tradicionalnom simboličnom jeziku u istoj meri darivalac života kao dah Isusov – istovremeno liče na rubinski pečat po obliku i boji. Ovaj stih polazi od toga da je svako ko ga čita upoznat sa sadržajem 'Dragulja'.

Prevod *Fususa* na neki Zapadni jezik je izuzetno težak; stil je toliko sažet da se, doduše, u originalu može čitati izuzetno tačno, dok bi za nemuslimanske čitaoce za razumevanje bio neophodan krajnje detaljan komentar. Uticaji gnosticizma, hermetizma i neoplatonizma čine da Ibn 'Arabijeva dela deluju vrlo komplikovano i često stavljaju pred prevodioca nesavladive prepreke. Zato i jesu tumačenja njegovih spisa toliko različita.

U disertaciji (1935), koja je bila posvećena Ibn 'Arabijevom mističnom sistemu, A.A. Afifi (*Affifi*) je tvrdio da je on

čisti panteista, što pokušava da dokaže u svojoj raspravi o ljubavnim teorijama:

"Ibn 'Arabijev panteizam je jasan kada kaže da je poslednji cilj ljubavi uistinu poznavati ljubav, a da je stvarnost ljubavi identična sa Božjim bićem. Ljubav nije apstraktni kvalitet koji je pridodat biću. Ona nije odnos između onoga ko voli i voljenog objekta. To je istinska ljubav 'gnostika' koji ne znaju za pojedinačan predmet ljubavi..."

Kada se pojavi moj Voljeni,
čijim očima Njega vidim ja?
Njegovim okom, a ne svojim,
Jer niko Njega ne vidi doli On sam."

Ibn 'Arabi posmatra otkrovenje Božje iz čistog postojanja, ama, apsolutne unutrašnjosti, u svetu stvorenih stvari na sledeći način: "Mi sami smo atributi kojima opisujemo Boga; naše postojanje je upravo otelotvoravanje Njegovog postojanja. Bog je za nas neophodan da bismo mogli da postojimo, dok smo mi za Njega neophodni da bi On mogao Sebe za samoga Sebe da manifestuje."

I ja Njemu život dajem
poznajući Njega u svom srcu."

Ova poslednja rečenica podseća na stihove nemačkog baroknog mističara Angelusa Silesiusa u 17. veku ili na stihove u Rilkeovoj 'Knjizi časova'. Jedan stih u *Tardžuman al-ašvak* kaže:

On veliča mene i ja veličam Njega,
On se moli meni, a ja se molim Njemu!
Kako On može da bude nezavisan,
kada Mu ja pomažem
i pomoć Mu dajem!
Poznajući Ga, ja Ga stvaram.

R. A. Nikolson (*Nicholson*), koji tumači te teorije, izvlači zaključak da su "uzajamni odnosi u stvari samo imena za različite aspekte jedne te iste stvarnosti, pri čemu je svakom aspektu nužno potreban drugi i čak se sa njim može zameniti. U zavisnosti od stanovišta Bog je (aktuelno) čovek a čovek je Bog, ili Bog (konceptualno) nije čovek i čovek nije Bog". Tvorac i stvoreno su kao voda i led, isto postojanje u različitim oblicima i manifestacijama – slika koju pesnici rado koriste.

U Ibn 'Arabijevom sistemu se uopšteno izrazom *vahdat al-vudžud* (*vujud*) označava 'jedinstvo postojanja'. Ispravan prevod tog izraza nam pruža ključ za

većinu ostalih njegovih teorija. Marijan Mole (Mollé) je ukazao na to koliko je teško ispravno prevesti *vujud*; arapski, kao i drugi semitski jezici, nema glagol koji izražava 'postojanje' – 'biti'. Izraz *vujud*, koji se uglavnom prevodi kao 'bitak', 'postojanje', u stvari znači 'pronaći', 'biti pronađen', i samim tim je dinamičniji od čiste 'egzistencije'. Tako *vahdat al-vudžud* nije jednostavno 'jedinstvo postojanja', već i jedinstvo postojanja i percepcija tog čina; tako ponekad postaje skoro sinonim sa *šuhud* (*shuhud*), 'kontemplacija', 'gledanje', 'svedočenje', što znači da pojmovi *vahdat al-vudžud* i *vahdat aš-šuhud* (*ash-shuhud*), koje su kasniji mistici, pre svega u Indiji, toliko temeljno proučavali, povremeno postaju uzajamno zamenjivi.

Sve dobija svoj *vudžud*, svoje 'postojanje', tako što od Boga biva 'pronađeno', odnosno 'prepoznato' i 'samo ona strana koja se okrene Bogu je stvarna; ostatak je čisto nepostojanje'. Posledica toga bi bila da se izrazi kao što su 'panteizam', 'panenteizam' i Masinjonov (*Massignon*) izraz 'egzistencijalni monizam' moraju revidirati, zato što koncept *vahdat al-vujud* ne uključuje supstancijalni kontinuitet

između Boga i Njegove tvorevine. U Ibn 'Arabijevom sistemu ostaje zadržana transcendencija koja prožima sve kategorije, uključujući supstancu. Bog je izvan svih kvaliteta – niti su oni On, niti su različiti od Njega – a On se manifestuje samo posredstvom imena, nikada kroz Svoje biće. U ravni bića On je nepojmljiv, budući da transcendirira sve pojmove, i nije iskusiv, s obzirom da prevazilazi čak i neracionalnu spoznaju. To znači da stvorenja u svom postojanju nisu identična sa Bogom, već predstavljaju samo odraze Njegovih atributa.

Glavni problem u tumačenju izgleda da se nalazi u primeni reči 'transcendencija', koja se u Zapadnoj filozofiji sigurno ne bi koristila kada bi se o Ibn 'Arabijevom Bogu govorilo ovako: "Kroz Sebe samog On vidi Sebe samog... Niko Njega ne vidi osim Njega, nijedan poslanik i prorok, nijedan savršeni svetac, nijedan u Njegovu blizinu prispeli anđeo, Njega ne poznaje. Njegov prorok je On sam i Njegovo poslanstvo je On sam i Njegova reč je On sam; On je Sebe samog preko Sebe samog poslao samom Sebi." To baš i ne zvuči kao opis jednog 'transcendentnog' Boga!

I Anri Korben (*H. Corbin*) i S. H. Nasr su se višestruko bavili ne-panteističkim tumačenjem Ibn 'Arabijevih stanovišta; pokušali su da pokažu važnost teofanija, kao i centralnu ulogu onoga što Korben naziva 'stvaralačka imaginacija' (*imaginatio creatrice*). Tada se odnos između Boga i stvorenja sasvim jednostavno može sažeti ovako: "Apsolutno je osećalo čežnju u svojoj samoći; i u skladu sa tradicionalnom izrekom: 'Bio sam skriveno blago i želeo sam da budem spoznat (otkriven); tako Sam stvorio svet', On je iznedrio stvoreno kao ogledalo za Njegove *tadžallijate* (*tajalliyat*), Njegove manifestacije."

'Setni Bog' je stvorio imenovane stvari zbog iskonske tuge božanskih imena. Beskrajna čežnja setnog Boga se na neki način ogleda u beskrajnoj čežnji Njegovih stvorenja koja osećaju tugu za zavičajem; pojam *hamjaza* (*khamyaza*, doslovce 'zevati'), odnosno beskrajna čežnja (poput čežnje obale da zagrlji ceo okean), koji igra toliko važnu ulogu u kasnijem indo-islamskom pesništvu, mogao bi da ima svoj koren u toj predstavi o uzajamnoj čežnji između Tvorca i stvorenog. Stvaranje je 'izlivanje života

na nebeske arhetipove'; to je kao da komadići ogledala bivaju obasjani svetlošću i tako dobijaju boju i samim tim postaju vidljivi. Stvaranje se, takode, može uporediti sa artikulacijom – nije li Kuran govorio o *nafasu*, 'dahu' Gospoda, koji je bio udahnut u Adama ili Mariju, kako bi stvorio novo biće? Čisto postojanje je zaustavilo dah do neizdrživosti, a kada je izdahnulo, pojavio se svet kao *nafas ar-Rahman*. Kao i tokom disanja, univerzum biva u svakom trenutku stvoren i uništen; biva vraćen u transcendentno poreklo, isto kao što se vazduh ponovo vraća u pluća. A veliki pokret dolaska i odlaska je simbolično prikazan u oba dela *šehade* (potvrđivanje vere) – *la ilah* ukazuje na emanacije 'stvari izvan Njega', a *illa Allah* na njihov povratak Njemu, večnom Jedinstvu.

Ta tvorevina se može videti u različitim kosmičkim porecima koji su sakriveni jedan od drugog. Samo božansko biće se naziva *hahut*, izvedeno iz slova *h*, slova bića, a Ibn 'Arabi je navodno imao viziju najvišeg božanskog bića koje mu je zračilo u susret zadnjim slovom *h*, u obliku reči *hu*, što znači 'On'. Božanska priroda koja sama sebe otkriva naziva se

lahut; duhovno postojanje izvan oblika je *džabarut* (*jabarut*), u kome su smeštene božanske zapovesti i duhovne snage. Za ovom ravni sledi *malakut*, svet anđela, dok je prebivalište čovečanstva i stvorenog *nasut*. Ibn 'Arabi i njegovi naslednici su između *džabaruta* i *malakuta* uveli sferu zvanu *alam al-misal* (*mithal*), u kojoj se odigrava stvaranje; to je sfera do koje dopire visoko stremljenje (*himmat*) i molitve svetaca kako bi se oslobodile duhovne energije i određene mogućnosti postale delotvorne. Najfascinantnija strana Ibn 'Arabijevih teorija je stalni odnos između imena i imenovanog. Ne samo da je svaki od dvadeset i osam stupnjeva emanacije povezan sa jednim božanskim imenom (tako je tron Božji mesto manifestacije *al-Muhita*, 'Sveobuhvatnog', biljni svet manifestacije *ar-Razika*, 'Hranitelja', itd.), već je svako božansko ime *rabb*, 'Gospod' jedne stvorene stvari, koja je samim tim njegov *marbub*. Imena mogu biti upoređena sa arhetipovima, oblicima kroz u koje se ulivala stvaralačka energija kako bi stvorila posebna bića. *Rabb* u svojoj manifestaciji ostaje Gospod, a *marbub* ostaje sluga 'koji ima jednog Gospoda'; ali, Bog

postaje ogledalo u kome čovek gleda svoju sopstvenu stvarnost, a čovek, opet, postaje ogledalo u kome Bog gleda Svoja imena i kvalitete.

Zamisao o odnosu između imena i imenovanog je verovatno doprinela oblikovanju jednog od omiljenih simbola kasnijeg persijskog mističnog pesništva, naime *pečata* (čemu je verovatno doprineo i odnos prema *Fusus al-hikamu*). Šajhovo srce je smatrano pečatom u koji su utisnuta božanska imena i atributi, koje on utiskuje dalje svom učeniku, koji se, opet, može uporediti sa pečatnim voskom. Rumi upoređuje mistika koji je samog sebe u potpunosti izgubio u Bogu sa pečatom koji nosi Božja imena, a i indo-persijski sufi-pesnici su koristili tu sliku: 'duša postaje čista kao kamen na kome treba da bude urezano ime Božje', tako da od bezvrednog kamena ne ostane ni imena ni traga, već jedino biva ispunjen Njegovim imenom.

'Od nas ne traži ništa drugo
doli nečije ime
nalik pečatu mi smo mesto
manifestacije imena',

pevao je Mir Dard u 18. veku, iako je uopšteno odbacivao Ibn 'Arabijeve ideje.

Teorija o imenima i imenovanom takođe uključuje da za svako ljudsko biće postoji određen oblik religije. Vernik može da ima vizije samo u pojmovima i slikama vere koju ispoveda; musliman će gledati nešto drugo nego hrišćanin ili Jevrejin. Ovde bivamo podsećani na indijski mit o *gopijama* (govedarice, devojke i žene zaljubljene u Krišnu), od kojih je svaka videla Krišnu kao voljenog u obliku koji je zamišljala i koji joj je na neki način bio svojstven. Jer ime i imenovano zavise jedno od drugog i sjedinjeni su posredstvom *unio sympathetica*.

Ibn 'Arabi je uglavnom hvaljen kao zastupnik verske tolerancije, i svako ko želi da pokaže ideal 'mistične tolerancije i ravnodušnosti' obično citira njegove stihove:

'Srce moje kadro postade
da svaki oblik nosi:
na livadi gazele, manastir učen, fin,
hram kumirski, čabu hodočasnika,
ploče Tore, Kuran poštovani.
Ja sledim ljubavi veru, i tamo gde ona
na životinji svojoj jaše, to je moj put.'

Međutim, ova naizgled tako tolerantna izjava pre upućuje na zaključak o

piščevom visokom duhovnom stupnju: 'Oblik Božji za njega više nije oblik ove ili one religije isključujući sve ostale, već večan oblik koji susreće na kraju svog *tavafa*.' To je, u stvari, najviše postignuće, priznavanje jednog prosvetljenja koje se nalazi daleko iznad 'prosvetljenja kroz imena', a ne tolerancija kakvu mase propovedaju.

Još jedan aspekt Ibn 'Arabijevih teorija zaslužuje da bude posebno spomenut: reč je o ulozi koja se pripisuje ženskom elementu ('esencija', 'biće', *zat (dhat)*), na arpskom je ženskog roda, tako da je mogao da govori o 'ženskom Tvorcu'). Fazlur Rahman, savremeni kritičar Ibn 'Arabija, definiše takvo tumačenje kao 'paraseksualni simbolizam koji je u njegovim idejama bogato zastupljen'; jer, čak i Adam je, takoreći, imao ženske elemente, zato što je Eva iz njega rođena. I zaista, za nekoga ko nije posvećen, nije lako čitanje poslednjeg poglavlja iz *Fususa*, u kome se meditacija o Muhamedu, Pečatu proroka i svetača, koncentriše na *hadis*: 'Od vašeg ovozemaljskog sveta Bog je dao da mi tri stvari budu omiljene: mirisi, žene, a mome srcu je uteha u molitvi.'

Jedan od stubova Ibn 'Arabijeovog sistema je poštovanje Muhameda koji u njegovoj teoriji ima ulogu savršenog čoveka. On je potpuna teofanija božanskih imena, ceo univerzum u svom jedinstvu, onako kako ga vidi božansko biće. Muhamed je prototip univerzuma i čoveka; jer on je ogledalo u kome se sve ogleda. Savršeni čovek je za Boga neophodan kao medijum kroz koji On biva spoznat i manifestovan. On je kao 'zenica u oku čovečanstva'. 'muhamedanska stvarnost', (*haqiqa muhammadiyah*), nosi u sebi samoj božansku reč koja se u pojedinostima otkriva preko proroka i poslanika, sve dok svoju punoću ne dosegne u Proroku islama.

Savršeni čovek je onaj ko je u sebi ostvario sve mogućnosti postojanja, on je, takoreći, uzor svima; jer, svako biće je pozvano da ostvari svoje urođene mogućnosti u skladu sa božanskim imenom koje je njegov poseban *rabb*. Ipak, samo proroci i sveci mogu da dosegnu taj stupanj. Ikbalove (*M. Iqbal*) misli o savršenom čoveku kao onome ko je svoje individualne mogućnosti razvio do punog cvata, pre su izvedene iz ovih teorija nego iz Ničeovog natčoveka.

Iako Ibn 'Arabi tvrdi da nije stvorio nikakav sistem, njegov oštar um i bistar intelekt ga je ipak vodio ka tome da svoja iskustva i misli ulije u određeni oblik, a uticaj njegove terminologije na kasnije sufije pokazuje da su njegove ideje poimali kao prikladnu sistematizaciju onoga što je po njihovom shvatanju predstavljalo istinsku esenciju sufizma. Nema nikakve sumnje da je ovaj teozofski misticizam privlačan, budući da pruža jednostavan odgovor na većinu teškoća vezanih za postojanje i nastajanje, stvaranje i povratak.

Ovaj sistem je, pak, upravo suprotnost učenjima ortodoksnog islama, kao što smatra i moderni islamski mislilac Fazlur Rahman, koji u tome sledi vodećeg hanbalitskog teologa srednjeg veka, Ibn Tajmiju: "Potpuno monističan sistem, koliko god tvrdi da je pobožan i dobro smišljen, već svojom suštinom ni u kom slučaju ne može da shvati ozbiljno objektivnu važnost moralnih smernica." Jer, tu i dobro i zlo potiču od Boga, i onoliko koliko je Muhamed manifestacija imena *al-Hadi*, 'Onaj koji vodi na pravi put', toliko je Sotona manifestacija imena *al-Mudill*, 'Onaj koji vodi u

zabludu'. Sve je u savršenom redu – to je smisao Božje *rahme*, 'milostivosti'.

Da li je jednostavna formulacija 'jedinstvo postojanja' doprinela padu islama, pre svega u njenoj uprošćenju i opasnoj sažetosti u rečima *hama ust*, 'sve je On', rečima koje više nisu ostavljale prostora za fine razlike na koje je Ibn 'Arabi još ukazivao? Nije li preoblikovanje klasičnog sufizma sa njegovim težištem u '*amalu*, 'religioznom delu', 'aktivnosti', potpuno zamenjen '*irfanom*, 'Gnozom', 'teozofskom spoznajom' kakva je sada bila omogućena tako genijalnim sistemom? Hans Hajnrih Saeder je u svom važnom spisu o savršenom čoveku, koji je objavio 1925, uporedio al-Halladža (*al-Hallaj*) i Ibn 'Arabija rekavši:

"Ispunjenje islamskog otkrovenja kroz potpuno, ljubavljivo ispunjenje prepuštanje Bogu, kakvo je svojstveno prvobitnom islamu i kakvo je al-Halladž upražnjavao dovodeći ga do potpune svesnosti, ostvarujući ga i u svom životu i u svojoj mučeničkoj smrti, kod Ibn 'Arabija je zamenjeno sistematizacijom tumačenja sveta koje više nije vezano za aktivnu, već samo za kontemplativnu pobožnost."

Sada možda postoji dublje razumevanje Ibn 'Arabijevog sistema nego što je to bilo moguće pre pedeset godina; ipak, rasprava o njegovoj ulozi – pozitivnoj ili negativnoj – verovatno se nikada neće završiti, sve dok postoje dva različita metoda približavanja mističnom cilju: više emocionalni, voluntaristički put preko aktivnosti i jedinstva volje, ili više intelektualni put kroz kontemplaciju i Gnozu.

PROUČAVATI IBN 'ARABIJA

(Pogovor nemačkog izdanja)

'Znanje se ne stiče, znanje biva poklonjeno.' Ovako glasi jedna čuvena izreka sufijske tradicije. Sigurno je od velike koristi setiti se toga ukoliko naumimo da proučavamo neki tekst Muhjidina Ibn 'Arabija. Smisljeno je setiti se da spisi sufi-majstora, a Ibn 'Arabi se smatra jednim od najvećih, ne žele da prenesu samo razumu dostupne informacije. Njihova funkcija i zadatak je da budu ogledala, ogledala namera, pitanja i pretpostavki čitaoca. Tekstovi sufi-majstora nude tragaocu pomoć na putu ka najvažnijem znanju koje za čoveka uopšte postoji, pomoć u traganju za poznavanjem samog sebe.

U Ibn 'Arabijevom vlastitom uvodu u njegovo obimno, na Zapadnim jezicima tek u fragmentima pristupačno delo *Futuhāt al-Makkyya*, on razlikuje tri vrste znanja: 1. intelektualno znanje, 2. znanje kroz neposredno iskustvo, poznavanje 'stanja' i 3. poznavanje (božanskih) tajni; ovaj poslednji, najviši oblik znanja, on deli na još tri grupe. On kaže: "Dakle, svako znanje čije se značenje nakon jasnog

objašnjenja može lako razumeti ili koje je pametnom učeniku lako dostupno, spada u znanje ispitujućeg (logičnog) razuma (najniži stepen)... 'Poznavanje tajni' nije takve prirode. Jer, kada to znanje prihvati (racionalna) interpretativna sposobnost, onda ono postaje neprijatno, teško."

Zatim navodi različite vrste znanja ukazujući na to da je njihov najviši oblik onaj koji ponekad naziva i 'znanje o udisanju Svetoga duha srcem' i u kome je sadržan svaki drugi oblik znanja, a njega može da primi samo prikladno pripremljena osoba. Čini mi se da je upravo za nas, ljude koji smo odrasli i vaspitani u Zapadnoj kulturi sa njenim jednostranim naglašavanjem intelektualnih sposobnosti, važno da razumemo tu neophodnu pripremu i da je praktikujemo, važno ne samo za proučavanje i, ako Bog da, razumevanje svetih spisa, već i za celokupan način života, pogotovo u svakodnevnici.

"Prikladno pripremljena osoba se nalazi u neprestanom *zikru* (sećanje, molitva) i duhovnoj povučенosti, ona prazni misaoni prostor (srce) i sedi poput siromašnog prosjaka koji nema ništa – pred pragom svoga Gospoda..."

Proučavanje, dakle, treba smatrati sve-tim činom i ono zahteva pripremu koja odgovara takvom delanju. Nije u tolikoj meri reč o tome da se nešto dobije iz te aktivnosti ili da se postigne dobar učinak, već bi pre trebalo da naučimo kako od svog života napravimo molitvu, hvalospev.

'Molimo za savršeno razumevanje i da budemo dostojni takvog dara.'

Sadržaj

Predgovor.....	5
Ko samog sebe poznaje.....	11
Ibn 'Arabi – Magister Magnus.....	45
Proučavati Ibn 'Arabija.....	65
Sadržaj.....	69

biblioteka

Eliksir duševne sreće

"...Koliko dugo traje ovaj svet i od čega se sastoje njegove slasti?

"...Jer znaj: čovek nije stvoren šale radi ili ni za šta, već je njegova vrednost visoka i veliko je njegovo dostojanstvo. Nije on iz večnosti, ali je za večnost predodređen; jeste da je njegovo telo zemaljsko i da pripada nižem svetu, ali je duh njegov iz gornjeg sveta i božanstven je.

"...Do najdublje dubine stiže ako padne na nivo stoke, zveri i đavola, postajući rob požude i gneva; dok se na najvišu visinu uzdiže kada dosegne nivo anđela i oslobodi se gneva i požude, tako da te dve stvari postanu njegovi robovi, a on kralj.

"...Ali između osobina životinja i osoba anđela nalazi se provalija kao od najdublje dubine do najviše visine.

"...Jedna od Božjih blagodati je ta što je čoveku poslao sto dvadeset četiri hiljade poslanika koji treba da ga nauče receptu za spravljanje eliksira večne

duševne sreće i kažu mu kako se srce postavlja u središte svete borbe i odstranjuju rđave osobine iz kojih potiču iskvarenost i pomućenost srca, i kako se ono odeva dobrim osobinama.

"...Svrha tog eliksira je da se čovek od svega što ne valja – a to su sve nesavršenosti – očisti i oslobodi; i da se svim što je neophodno – a to su sve savršenosti – okiti i ukrasi.

"...Plod ovog eliksira je večna duševna sreća, čije trajanje nema kraja, a čistotu te sreće ništa ne može pomutiti.

"...I znaj: kao što se eliksiri ne mogu pronaći u špajzu svake domaćice, već samo u riznicama velikana i kraljeva, tako se i eliksir večne duševne sreće ne može pronaći na svim mestima, već samo u riznicama božanske krasote."

al-Gazali

Knjige koje će se naći u ovoj biblioteci sadrže u sebi *taj* recept i iz *te* riznice su pozajmljene.

biblioteka **RVŽIČNJAK**

Čarolija derviške frule, A.H. Dornbrach

Pričanje priča je svojevrсна inicijacija, pogotovo kada priča izvire u onome ko je sluša i kada slušalac sam u njoj učestvuje. Radži - onaj koji se seća - sreće Ainali Babu, i tako počinje bajka...
obim: 195 str.

Sedam princeza, Nizami

Klasično delo srednjevekovne persijske književnosti. Sedam priča priča sedam princeza i svaka ima svoj dan u nedelji, svoju boju, svoj deo sveta, svoju planetu...
obim: 176 str.

Ieša i Madžnun, Nizami

Klasično delo srednjevekovne persijske književnosti. Najlepša, najdirljivija i najmističnija ljubavna priča svih vremena...
obim: 203 str.

Tajna četiri derviša, Amir Hosro

Kaže se da pripovedanje ove priče isceljuje bolesne i da su nivoi alegorija koji su sadržani u avanturama derviša deo jednog učenja koje priprema tragaoc za istinom za duhovno prosvetljenje. Priča je napisana u 13. veku.
obim: 200 str.

Kafila i Dimna ili Pančatantra, indijski ep

Ova priča je toliko drevna da je putovala dalje od Biblije, da nema jezika na koji nije prevedena tokom vekova, da nema kulture koja nije usvojila nešto iz nje. U čemu je tajna ovog okeana priča? Zašto su je u istoj meri voleli i budisti, i zoroastrijanci, i hrišćani, i muslimani i Jevreji? U svakom slučaju, nemoguće je proceniti razmere uticaja ove knjige!
obim: 280 str.

Knjiga Mirdadova, Mihail Naimi

M. Naimi, zemljak i prijatelj Kalila Džubrana crpi iz istih izvora mudrosti, a u svom najznačajnijem delu *Knjiga Mirdadova*, pažljivo, korak po korak, vodi čitaoca do razumevanja dubljeg značenja ljudskog postojanja. Napisana je u najboljem stilu istočnjačke pripovedačke tradicije. Zaista je "Svionik i luka" za sve tragaoc!
obim: 270 str.

biblioteka **BVDILNIK**

Čudan život Ivana Osokina, P. D. Uspenski

Psihološki roman jednog od najpoznatijih učenika G. I. Gurdijeva. To je priča o bezizlaznosti ljudskog života, o čoveku uhvaćenom u zamku većitog ponavljanja istog. Život Ivana Osokina je život svakog čoveka. A da li izlaz iz bezizlaznog ipak postoji - možda nagoveštaj rešenja pruža ova knjiga!
obim: 208 str.

Razgovori sa đavolom, P. D. Uspenski

Za P. D. Uspenskog ("U potrazi za čudесnim", "Četvrti put", "Tertium Organum", "Čudan život Ivana Osokina") se zaista može reći da je "majstor prenošenja" slika preko reči. Dve njegove priče: "Izumitelj" i "Dobronamerni đavo" - obuhvaćene ovom knjigom, zajedno sa trećom - "Čudan život Ivana Osokina", predstavljaju istinsko demaskiranje ljudske prirode i ljudske stvarnosti.
obim: 216 str.

Tarot, P. D. Uspenski

Uspenski nas svojom vizijom arhetipova 22 karte Velikih Arkana podstiče na duboko razmišljanje o skrivenoj simbolici drevne mudrosti Tarota. Arhetipske slike Tarota povezane su ovde sa ključnim prekretnicama, stanjima i iskušenjima posvećenika na putu. On nam ne daje sažvakane odgovore i tumačenja, već nastoji da probudi naše vlastito razumevanje.
obim: 90 str.

Gurdijev - velika zagonetka, J.G. Bennett

Ko je bio G. I. Gurdijev? Ko su bili i gde su se nalazili, ili se još uvek nalaze, izvori njegovog znanja? Sta je pokušavao da kaže i prenese svojim delima, rećima, samim postojanjem? Sve su to pitanja preko kojih je J. G. Benet, njegov dugogodišnji prijatelj, "saputnik", saradnik i učenik pokušao da odgonetne - "zagonetku Gurdijev". Može se slobodno reći da se ovaj pokušaj izdvaја iz mora svega što je inače napisano o Gurdijevu.
obim: 96 str.

Seksualnost i duhovni razvoj, J.G. Bennett

Knjiga je niz Benetovih predavanja o čovekovoj "transformaciji" i ulozi seksualnosti u tome. To je, ujedno, retka prilika da tako konkretno i direktno saznamo nešto o shvatanju seksualnosti iz perspektive Gurdijevljevog učenja. Ideje koje Benet ovde iznosi razlikuju se od skoro svega poznatog i očekivanog.
obim: 96 str.

Rizik i sloboda, J.G. Bennett

U ovoj nas knjizi Benet upoznaje sa idejom iz jednog drevnog, zaboravljenog učenja koja sposobnost za preuzimanje rizika, kao preduslov slobodne volje i slobode, postavlja nasuprot statičnom i sigurnom svetu. Jednom rečju, bez rizika nema ni prilika...
obim: 150 str.

Časovničar, Gustav Meyrink

Novela "Časovničar" Gustava Meyrinka ("Andeo sa zapadnog prozora", "Beli dominikanac", "Golem", i dr.) predstavlja sažet i upečatljiv prikaz jedine prave inicijacije - one koja se odigrava u ljudskom srcu. Časovnik, čiji je tvorac "Ludak" i srce vlasnika neobičnog časovnika isprepletani su mnoštvom neraskidivih niti...
obim: 96 str.

Čukave šale nenadmašnog Nasredina hodže sa komentarima Idrisa Šaha

Poznati Nasredin hodža u jednom manje poznatom svetlu - u kontekstu sufi-učenja.
obim: 128 str.

Poslednji dan osuđenika na smrt, Viktor Igo

Pored višetomnih i mnogo poznatijih Igoovih romana, pogotovo domaćoj čitalačkoj publici, ova knjiga možda deluje kao njegovo sporedno delo. Međutim, to je Igoova najsazetija i najsnažnija pripovetka, i deo je njegove borbe protiv giljotine i uopšte smrtno kazne koja je trajala preko šezdeset pet godina.
obim: 128 str.

Zemlja ravanija, Edwin A. Abbott

Stari, iskusni četvrougao pripoveda o ustrojstvu i zakonima koji vladaju u njegovom zavičaju - Zemlji Ravaniji - jednodimenzionalnom svetu, kao i o njegovim znanjima o drugoj i trećoj dimenziji. "Zemlja Ravanija" je vrlo duboka priča ispunjena humorom i uvidima koji nas navode da razmislimo o onome što sami smatramo stvarnošću. Priča je napisana u 19. veku.
obim: 125 str.

biblioteka ELIKSIR DUŠEVNE SREĆE

O natčulnom životu, Jakob Beme

Jakob Beme nije bio ni učenjak ni pisac, već nemački obučar koji je u svojoj trideset petoj godini doživeo prosvetljenje. Ipak, pisao je knjige u kojima je pronašao prave reči da izrazi neizrazivo. Jer, o Bogu se ne može ni misliti a kamoli pisati, a on je, eto, uspeo da prenese svoje "iskustvo Boga" toliko snažno, da je to u stanju da u čitaocu izazove pravi potres.
obim: 88 str.

Opomena duši, Hermes Trismegistos

Ne zna se ni da li je reč o jednom čoveku. U svakom slučaju, uglavnom se vezuje za Egipat. Pripisuje mu se nekoliko dela: "Corpus Hermeticum"; "Tabula smaragdina" i "Opomena duši", i sva su, u stvari, poruke i opmene posvećenika tragaocima u svim vremenima i prostorima.
obim: 112 str.

Eliksir duševne sreće

O samospoznaji, al-Gazali

Knjiga "Eliksir duševne sreće" je skraćena verzija (a to je učinio sam autor, al-Gazali) knjige "Oživljavanje verskih nauka", i napisana je u 11. veku. "Eliksir" obuhvata tri dela: O samospoznaji, O prijateljstvu i bratstvu u Bogu i O ljubavi, i u našem izdanju će izaći u tri knjige. Prva je, naravno, "O samospoznaji", jer je ona početak svega - ko sebe ne pozna, kako može reći da poznaje bilo šta drugo?! A osnova poznavanja sebe je poznavanje srca...
obim: 92 str.

Eliksir duševne sreće

O prijateljstvu i bratstvu u Bogu, al-Gazali

U ovom središnjem delu ili srcu "Eliksira", al-Gazali predstavlja čitaocu jedno novo i drugačije poimanje prijateljstva. On, naime, postavlja ultimativni kodeks prijateljstva i bratstva u Bogu, pokazujući nam, zapravo, novo lice zapovesti "Ljubi bližnjeg svog kao samoga sebe". Jer prijatelj i brat u Bogu je ogledalo istine o nama samima...
obim: 150 str.

Ko samog sebe poznaje..., Ibn 'Arabi

Knjiga je ezoterično tumačenje čuvene izreke stare koliko i čovek: 'Ko samog sebe poznaje, poznaje i svog Gospoda'. Sufi majstor Ibn 'Arabi, poznat i kao Magister Magnus, objašnjava u ovom klasičnom delu islamske gnoze - sufizmu, suštinu jedinstva Tvorca i stvorenog. Tekst je iz 13. veka.

obim: 80 str.

Jevandefje savršenog života

Ovo je jermenska praverzija Jevandelja po Jovanu, originalna verzija pre "ispravki", skraćivanja i cenzura nakon kojih je, 325. g.n.e. na koncilu u Nikeji ušla u Novi zavet. Smatra se da je pisana u I. v.n.e. Prema jednom izvoru Eсени su ovaj spis čuvali sakrivši ga u jednom budističkom manastiru na Tibetu, dok su po drugom nestorijanski sveštenici tekst čuvali u jednom hramu u Centralnoj Aziji sklonivši ga tu pred najezdom ratnika Džingisa Kana. Jermenski tekst, original, na sigurno je u vaticanskim riznicama, a staroslovenski prevod, koji se smatra vernom kopijom originala, nalazi se u Beču u Habsburškoj biblioteci! Smatra se da su Isusove reči u "Jevandelju savršenog života" zabeležene gotovo doslovno i da ih je zabeležio Jovan, njegov omiljeni učenik.

obim: 250 str.

biblioteka MOZAIK STVARNOSTI

Hronika Akakora, Karl Brugger

"Hronika Akakora" prenosi ispovest poglavice najstarijeg plemena na svetu, nepoznatog južnoameričkog plemena Uga Mongulala ili "Izabranih sluga bogova". Reč je o plemenu koje poseduje pisanu istoriju staru preko 12 000 godina zabeleženu u jednoj knjizi - Hronici Akakora. Događaji o kojima ona pripoveda uveliko prevazilaze istoriju jednog plemena. Ta knjiga je, zapravo, istorija čovečanstva. Ni o knjizi ni o plemenu iz poznate istorije ne znamo ništa, čak se ni njihova imena ne pominju ni u jednom istorijskom dokumentu. A ipak, reč je o plemenu čiji tragovi su povezani sa velikim svetskim čudima: svetilištima i gradovima ruševinama na teritoriji gotovo cele Južne Amerike, kao što su Maču Pikču, Tiahuanako i mnogi podzemni gradovi u prašumama Amazonije.

obim: 286 str.

Teorija o večnom životu, Rodni Kolin

Rodni Kolin, učenik P. D. Uspenskog, razotkriva ljudsku stvarnost, život i smrt, toliko jasno i precizno da čak ni skeptičan intelekt modernog čoveka ne može da ostane nedodirnut. Koristeći analogije pred čijom očiglednošću možemo samo da zanemimo, potkrepljene i potvrđene drevnim tekstovima, i sve povezano i izrečeno naučnim jezikom dovoljno razumljivim za svakoga, proizvodi "šok" dovoljno snažan da probudi i "najuspavanije".

obim: 216 str.

biblioteka ZMAJEVO SRCE

Poruka vode, M. Emoto

Japanski naučnik Masaru Emoto je pošao od vrlo jednostavnih pretpostavki i pitanja i došao do nekoliko takode vrlo jednostavnih, ali fascinantnih odgovora i zaključaka. On je, naime, pošao od pitanja da li je moguće na osnovu izgleda vode oceniti i njen kvalitet. Po njemu, tajna je u *kristalima*! Odnosno fotografisanjem kristala dobijenih smržavanjem vode u posebnim eksperimentalnim uslovima dobijene su "kristalne fotografije" koje su, u stvari, "lica" vode na osnovu kojih zaista možemo saznati nešto i o njenom kvalitetu. M. Emoto je takode došao do zaključka da svaka voda teži tome da bude "bistra", što se vidi po kristalima koje obrazuje. Ta težnja je, zapravo, njena poruka. U knjizi su u punom koloru prikazane fotografije kristala najrazličitijih uzoraka vode iz celog sveta, kao i kristala obrazovanih nakon puštanja vodi muzike, izgovorenih ili napisanih reči...

obim: 145 str.

biblioteka LIFE QUALITY PROJECT

Put, Huan Zgolastra

Knjiga pripoveda o iskustvu mladića koji, prateći ukaze i "slučajnosti", putuje iz Argentine u Italiju, gde se sreće sa duhovnim učiteljem - Alfredom O. i učenjem koje će mu promeniti život.

obim: 230 str.

biblioteka
Elik sir duševne sreće

Ko samog sebe poznaje...
Ibn 'Arabi

Izdavač: Zlatni zmaj
Beograd

Urednici:
Nebojša Barać
Maja Adžić

distribucija:
064/2206688
e-mail: zzmaj@yubc.net

Štampa:
Zuhra, Beograd

tiraž 500

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

141 . 336

IBN ARABI, Muhjudin

Ko samog sebe poznaje.../ Ibn Arabi ;
preveo Nebojša Barač. – (1. izd.). –
Beograd : Zlatni zmaj, 2005 (Beograd :
Zuhra). – 80 str. ; 21cm. – (Biblioteka Elikzir
duševne sreće)

Tiraž 500.

ISBN 86-83495-19-1

a) Sufizam
COBISS.SR-ID 125854988

biblioteka
Elikzir duševne sreće

O natčulnom životu
Jakob Beme

Opomena duši
Hermes Trismegistos

Elikzir duševne sreće
O samospoznaji
al-Gazali

Elikzir duševne sreće
O prijateljstvu i bratstvu u Bogu
al-Gazali

Ko samog sebe poznaje...
Ibn Arabi

Jevanđelje savršenog života